

були крадіжка, грабіж, розбій, шахрайство, вимагання, умисне знищення або пошкодження індивідуального майна громадян. Злочини проти державної та колективної власності, окрім аналогічних посягань, містили й чимало інших інститутів.

За радянських часів кримінально-правові норми, які встановлювали відповідальність за злочини проти власності, містились у декретах Радянської влади, Керівних началах з кримінального права РРФСР 1919 р., Кримінальному кодексі РРФСР 1922 р., Основних началах кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1924 р., Кримінальних кодексах УРСР 1922, 1927 і 1960 років, Основах кримінального законодавства СРСР 1958 р., Основах кримінального законодавства Союзу РСР і республік 1991 р., інших нормативно-правових актах радянського періоду.

Отже, можна прослідкувати динамічний розвиток норм, які встановлювали кримінальну відповідальність за вчинення злочинів проти власності, еволюційний розвиток видів та юридичних конструкцій складів злочинів проти власності, зв'язок кримінальної відповідальності за злочини проти власності з державним устроєм. Вперше зустріти такі норми можна в договорі з Візантією при Ігореві, також у «Руській Правді». Під час аналізу історичних пам'яток можна виявити перехід від насильницьких способів покарань (членоушкодження) до більш «цивілізованих» – позбавлення волі або грошовий штраф. Схожою із сучасною системою злочинів проти власності стала радянська, однак за сучасного існування аксіоми про рівність усіх форм власності важко зрозуміти відмінність у видах самих злочинів та покарань за злочини проти індивідуального і проти державного майна.

1. Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності: Навч. посіб. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 514 с. 2. Захарченко П.П. Історія держави та права України: Навч. посіб. для дист. навч. – К.: Ун-тет Україна, 2005. – С. 31. 3. Терлюк І.Я. Історія українського права від найдавніших часів до XVIII століття: Навч. посіб. з історії держави і права України. – Львів, 2003. – С. 33. 4. Там само. – С. 35. 5. Там само. – С. 33. 6. Там само. – С. 62. 7. Тищик Б.Й., Вівчаренко О.А. Суспільно-політичний лад і право України у складі Литовської держави та Речі Посполитої. – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1996. – С. 33. 8. Терлюк І.Я. Цит. праця. – С. 104. 9. Цит. праця. – С. 146.

УДК

Н. В. САМАНДАС

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ ПІДВИЩЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ПОЛІЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Проаналізовано погляди зарубіжних учених, у яких розкрито сутність та зміст професійної культури поліцейського. Визначено ставлення суспільства до міліції в Ук-

© САМАНДАС Наталія Володимирівна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри суспільних наук Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

раїні. Сформульовано основні напрями формування позитивного іміджу працівника міліції в Україні.

Ключові слова: професійна культура, правова культура, особиста культура, поліцейський, працівник міліції, імідж міліції.

Самандас Н. В. Профессиональная культура полицейского как один из основных факторов повышения позитивного имиджа полиции: зарубежный опыт

Проанализированы взгляды зарубежных ученых, в которых раскрыта сущность и содержание профессиональной культуры полицейского. Определено отношение общества к милиции в Украине. Сформулированы основные направления формирования положительного имиджа сотрудника милиции в Украине.

Ключевые слова: профессиональная культура, правовая культура, личная культура, полицейский, сотрудник милиции, имидж милиции.

Samandas N. V. Professional culture of the policeman as one of the main factors of positive police image improvement: foreign experience

The ideas of foreign scientists, who disclosed the nature and content of the professional culture of the police were analyzed. Public attitudes toward the police in Ukraine was determined. Direction of creating a positive image of a police officer in the Ukraine were formulated.

Key words: professional culture, legal culture, personal culture, police officer, militia officer, militia image.

Одним з основних чинників формування позитивного іміджу міліції є професійна культура її працівників. Життя показує, що високий рівень професійної культури працівника міліції є одним з головних критеріїв формування позитивного іміджу міліції. З метою покращення роботи в цьому напрямі доцільно вивчати та використовувати позитивний досвід поліції демократичних країн.

Питання формування позитивного іміджу міліції України та підвищення рівня особистої культури працівника міліції розглядали такі вітчизняні вчені, як: О.М. Бандурка, С.Г. Братель, С.О. Гада, І.В. Зозуля, І.Д. Казанчук, Р.А. Калюжний, Я.Ю. Кондратьєв, Ю.Ф. Кравченко, В.І. Олефір, Г.Г. Почепцов, О.Л. Порфімович, Ю.І. Римаренко. А сутність та зміст професійної культури поліцейського досліджували зарубіжні вчені: Р. Вольмейер, Дж. Вілсон, Дж. Клейніг, Р. Райнер, М. Смолл, Р. Уотсон та ін.

Під час виконання своїх обов'язків працівник міліції повинен діяти справедливо і неупереджено, бути ввічливим та уважно ставитися до проблем громадян. Поліцейські XXI ст. мають бути зацікавлені у підвищенні кваліфікації з метою подальшого кар'єрного зростання і, крім того, мають бути фахівцями в юриспруденції, тобто мати високий рівень правової культури.

Р. Райнер стверджує, що забезпечення підтримки нової «професійної поліції» базується на семи головних факторах:

- створення органу, з чіткими та зрозумілими правилами і структурою;
- визнання принципу верховенства права;
- стратегія мінімального використання сили;
- уникнення лобіювання приватних інтересів;
- відданість службі;
- акцент на профілактичній ролі поліції;
- ефективність щодо протидії злочинності та підтримки правопорядку¹.

На думку Дж. Клейніга², професійний статус поліції можна встановити в такий спосіб:

1) *забезпечення державної служби*. Багато хто стверджує, що поліція є і має бути державною службою³. Водночас сутність поліцейської діяльності має унікальну специфіку порівняно з будь-яким іншим державним органом, її головна мета – служіння суспільству;

2) *освіта і кваліфікація*. Опанування професією поліцейського забезпечується розгалуженою системою навчальних закладів. Це забезпечує істотну розбіжність між поліцією й багатьма іншими державними службовцями, а також чітке розмежування між поліцією й іншими організаціями з надзвичайними функціями, наприклад пожежною охороною;

3) *кодекс етики*. У США, Німеччині, Франції, Великій Британії кодекс етики забезпечив підставу для того, щоб об'єднати поліцію в єдине товариство професіоналів-практиків⁴. В Україні такий кодекс існує поки що в проєкті;

4) *незалежність і свобода дій*. Поліцейські прагнуть до значної свободи дій у межах закону. Водночас правові рамки відповідальності й контрольні та наглядові органи істотно обмежують її дії⁵;

5) *набуття досвіду*, який є результатом практичної діяльності, чинником підвищення професіоналізму і основою ефективної протидії злочинності. Основні навички міліції (поліції) первісно визначались як «навички професії», що засновані не на теорії, а на практиці⁶. Крім того, велика частина такої діяльності залишається науково незатвердженою⁷.

Надзвичайно важливою ланкою в механізмі організації будь-якої діяльності є культура. Вона є ключовою детермінантою того, як інтерпретується і виконується робота.

Р. Рейнер⁸ здійснив аналіз поліцейської професійної культури, проаналізувавши роботи Дж. Сколніка⁹, В. Муїра¹⁰ і П. Манінга¹¹, виділивши «основні характеристики культури поліцейського», до яких він відніс, зокрема:

- розуміння винятковості місії поліції, що насамперед полягає в служінні суспільству;
- цинізм та песимізм суспільства і безпосередньо тих осіб, з ким поліцейські мають справу;
- поєднання певної соціальної ізоляції з солідарністю і лояльністю до партнерів;
- консерватизм, що підтримує статус-кво поліцейського;
- мужність;
- прагматизм.

М. Смолл і Р. Уотсон запропонували трохи інший підхід, що має велике значення для етичної поліції¹². Замість підходу Р. Рейнера, що базувався на рівні «декларації» ритуалів, історій і поведінки на вулиці, вони прагнули інтерпретувати поліцейську систему цінностей на «основному рівні». Їх висновки цікаві тим, що вони створили систему цінностей, де значною мірою негативні якості, описані Р. Рейнером, збалансовані позитивними сторонами. Отже, М. Смолл і Р. Уотсон запропонували таку ієрархію цінностей:

запобігання ризику – розглядається як домінуюча цінність у діяльності поліції, що стосується як зменшення небезпеки, так і запобігання ризику, пов'язаного з протиправною поведінкою. Погляди поліцейських на неетичне поведіння безпосередньо пов'язані з їх ставленням до ризику;

партнерство – тісно пов'язане із запобіганням ризику і може виступати механізмом зменшення ризику. Водночас певна поведінка, що дає позитивні результати

тати, завжди вважається кращою. Відсутність «чесності» й «цілісності» при визначеній системі цінностей означало, що «не існувало інших конкуруючих цінностей, що унеможливлювали б протиправну поведінку»¹³;

результат – поліцейські завжди були зацікавлені у результатах своєї діяльності, інколи не звертаючи уваги на законність або етичність своєї поведінки. Подібний аргумент висунув М. Зандер, висвітлюючи «шляхетні причини порушення закону»¹⁴, М. Смолл і Р. Уотсон розглядають її як «результат протиправної поведінки»¹⁵;

професіоналізм – визнається як незначна цінність, що має обмежений вплив на суспільство і результат, оскільки конкурує з мужністю («чоловіча» поведінка і перевага у фізичній силі допомагають «швидко» вирішувати проблемні питання та отримувати необхідні результати).

Погляди щодо визначення стратегії реформування організації діяльності поліції серйозно вплинули на характер поліцейської культури. Об'єднавши більшість попередніх підходів, Дж. Чан стверджувала, що більшість досліджень поліцейської культури зводяться до трьох припущень:

- поліцейська культура і характер поліцейської роботи взаємозалежні;
- поліцейська культура досить стійка і досить однорідна;
- культура має негативний вплив на поліцію, особливо в поліцейських відносинах з меншостями¹⁶.

Дж. Чан запропонувала концепцію, що визначала поліцейську культуру як незмінну, монолітну й ізольовану від зовнішнього впливу. Вона стверджувала, що поліцейська діяльність повинна бути зрозумілою, визначатись певними умовами, культурними знаннями, накопиченим практичним досвідом. Аргументи Дж. Чан особливо важливі у світлі переходу до нової культури прав людини і збільшення відповідальності поліції в багатьох Західних країнах¹⁷.

Ураховуючи, що діяльність міліції є вельми багатогранною, майже кожен громадянин мав з нею контакт, а тому має свій власний досвід спілкування. У зв'язку з цим формування громадської думки про працівника міліції залежить не лише від його професійних якостей, а й від якостей особистісних, поведінки загалом. Тобто високий рівень професійної культури працівника міліції є одним з головних критеріїв формування позитивного іміджу міліції.

Як слушно зазначає Є.О. Гіда, для формування позитивного іміджу міліції в Україні необхідне проведення комплексу операцій, прийомів і процедур системи управління інформацією з використання всіх можливих форм, засобів та методів. Зв'язки з громадськістю, що спрямовані на врахування та цілеспрямоване формування позитивної громадської думки, стимулювання громадянської активності щодо допомоги по виявленню та припиненню правопорушень, підвищення авторитету та довіри до міліції, є основою формування позитивного іміджу міліції в Україні.

Саме громадська думка допомагає оцінити роботу міліції, визначити ефективність лінії її поведінки та слугує орієнтиром щодо потреб суспільства та стандартів, які воно висуває до діяльності міліції. Громадська думка здатна серйозно впливати на довгостроковий успіх діяльності будь-якої організації та її суспільний статус. Тому підходити до формування громадської думки потрібно вимогливо, кваліфіковано й робити це постійно¹⁸.

На думку Н.А. Сартаєвої, однією зі складових підвищення іміджу міліції є психологічна підготовка під час отримання професійної освіти. Автор зауважує,

що в демократичних країнах особливостям психології спілкування з громадянами приділяють значну увагу. Так, у середній школі поліції Німеччини вчать не лише спілкуванню з людьми, а й поводженню з окремими категоріями громадян. Там вивчають теми: «Поліція та молодь»; «Поліція й іноземні робітники»; «Поліція й безхатьки»; «Поліція й люди похилого віку» та ін.¹⁹

Формування навичок спілкування з населенням, а також державними органами й громадськими організаціями має бути постійним, проводиться у різних формах з використанням різних методів: тренінги, ділові ігри тощо, а під час атестації працівника міліції – вирішення питання щодо просування його по службі – враховувати наявність скарг на його грубе поводження.

Важливим фактором у підвищенні іміджу міліції має система відбору кадрів. Ідея кар'єрного зростання, заснована на створенні професійного ядра, для правоохоронної системи України є відносно новою. Ця система не дасть можливості механічно, за рахунок вислуги років, рухатися кар'єрними сходами. Для цього працівник має постійно підвищувати свій професійний та освітній рівень, поліпшувати навички та вміння. Такий підхід повною мірою відповідає міжнародним стандартам. Так, у ст. 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права закріплено «однакову для всіх можливість просування в роботі на відповідні більш високі щаблі винятково на підставі трудового стажу і кваліфікації»²⁰.

Результатом дії такої системи має стати формування високопрофесійного корпусу працівників міліції.

Важливу роль у формуванні позитивного іміджу міліції має відігравати те, що поряд із функцією протидії злочинності вона має виконувати важливу функцію з надання послуг населенню. Застосування на практиці діяльнісного підходу до формування позитивного іміджу міліції вбачається досить важливим, оскільки імідж виникає у процесі діяльності міліції та є її продуктом. Отже, імідж міліції виступає як результат цілеспрямованої діяльності її служб і підрозділів, є продуктом такої діяльності й залежить від її якості.

Отже, для формування позитивного іміджу працівника міліції в Україні слід змінити суспільну думку про нього; міліціонер повинен мати імідж захисника й помічника, а не «ката». На це має бути спрямовано головні зусилля як самої міліції, так і засобів масової інформації та громадськості. Працівники міліції мають бути грамотними, професійно підготовленими фахівцями, володіти психолого-педагогічними навичками спілкування з громадянами. Вони повинні бути стриманими й тактовними, що виключає грубе, принизливе поводження з правопорушниками. У формуванні іміджу працівника міліції слід перейти на системні засади, використовуючи не лише традиційні засоби (телебачення, пресу), а й нові можливості, зокрема мережу Інтернет. З метою покращення роботи в цьому напрямі доцільно вивчати та використовувати позитивний досвід поліції демократичних країн.

1. *Reiner R.* The Politics of the Police, 3rd ed. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – P. 54. 2. *Kleinig J.* Handled with discretion: ethical issues in police decision making. – Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1996. – P. 112. 3. *Waddington P.A.J.* Policing Citizens: authority and rights. – London: UCL Press, 1999. – P. 231. 4. *Kleinig J.* Handled with discretion: ethical issues in police decision making. – Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1996. – P. 143. 5. *Palmiotto M.* Community policing: a policing strategy for the 21st century. – Aspen: Aspen Publishers, Inc., 2000 – P. 132. 6. *Waddington P.A.J.* Policing Citizens: author-

ity and rights. – London : UCL Press, 1999. – P. 143. **7.** *Malthouse R., Roffey-Barentsen J.* Study Skills for Policing Students – London: Learning Matters, 2010 – P. 111. **8.** *Kleinig J.* Handled with discretion: ethical issues in police decision making. – Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1996. – P. 54. **9.** *Skolnick J. H.* Justice Without Trial: Law Enforcement in Democratic Society. – New York: Macmillan Coll Div, 1994. – 318 p. **10.** *Muir W. Ker Jr.* Police: Streetcorner Politicians. – Chicago: University Of Chicago Press, 1979. – 306 p. **11.** *Manning P. K.* Police Work: The Social Organization of Policing. – Cambridge, Mass: MIT Press, 1997. – 372 p. **12.** *Raines J.* Ethics in Policing: Misconduct and Integrity. – London: Learning Jones & Bartlett, 2009. – P. 33. **13.** *Small M.W., Watson R.C.* Police values and police misconduct: the Western Australia Police Service // The Police Journal. – 1999. – July. – P. 229. **14.** *Zander M.* Ethics and crime investigation // Policing. – 1994. – Vol. 10. – № 1. – P. 41. **15.** *Small M.W., Watson R.C.* Цит. праця. – P. 230. **16.** *Chan J.B.L.* Changing Police Culture: policing in a multi-cultural society. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997. – P. 225. **17.** *Chan J.B.L.* Changing Police Culture: policing in a multi-cultural society. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – P. 226. **18.** *Гіда Є.О.* Деонтологічні засади забезпечення прав і свобод людини та громадянина працівниками міліції у сфері правопорядку: Монографія. – К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2011. – С. 290. **19.** *Сармаєва Н.А.* Принципи формування довіри населення к органам внутрішніх дел (по матеріалам Республіки Казахстан) // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України. – 2007. – № 2. – С. 188–194. **20.** *Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах (от 16 декабря 1966 г.) // Международные акты о правах человека: Сб. документов – М.: НОРМА – ИНФРА-М, 1998. – С. 44–52.*

УДК 343.346.1

В. В. ВІСКУНОВ

**ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ФАКУЛЬТАТИВНИХ ОЗНАК
СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗНИЩЕННЯ, ПІДРОБКИ
АБО ЗАМІНИ НОМЕРІВ ВУЗЛІВ ТА АГРЕГАТИВ
ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ст. 290 КК УКРАЇНИ**

Досліджуються проблеми визначення факультативних ознак складу злочину, передбаченого ст. 290 КК України. За результатами проведеного дослідження зроблено висновки про те, що домінуючим мотивом розгляданого складу злочину є корисливий мотив, і запропоновано визнати мету приховування іншого злочину, збуту чи експлуатації транспортного засобу обов'язковою ознакою складу злочину, передбаченого ст. 290 КК України.

***Ключові слова:** знищення, підробка, заміна, кримінальна відповідальність, склад злочину, транспортний засіб, ідентифікаційний номер, мотив злочину, мета злочину.*

Вискунов В. В. Проблемы определения факультативных признаков субъективной стороны состава уничтожения, подделки или замены номеров узлов и агрегатов транспортного средства, предусмотренного ст. 290 УК Украины

Исследуются проблемы определения факультативных признаков состава преступления, предусмотренного ст. 290 УК Украины. По результатам проведенного исследо-

© **ВІСКУНОВ Віктор Віталійович** – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри кримінального права Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка